

МОТИВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ МІЖНАРОДНИХ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

**ГРУБІЧ Н.К., СТАРШИЙ ВИКАДАЧ,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Розглянуто процеси залучення прямих закордонних інвестицій у світовому господарстві. Розкрито мотиваційні механізми міжнародної інноваційно-інвестиційної діяльності. Висвітлені пріоритетні напрямки ефективного використання іноземних інвестицій в АПК України.

The processes of bringing in of direct oversea investments are considered in a world economy. The motivational mechanisms of international are exposed innovative investment to activity. Priority directions of the effective use of foreign investments are lighted up in APK of Ukraine.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Економіка України характеризується низьким, за європейськими мірками, рівнем конкурентоспроможності, що є наслідком недостатності та низької якості використання інноваційно-інвестиційного потенціалу країни. Однією з основних причин цього є нерозвиненість такої компоненти інвестиційної політики держави, як зовнішнє інвестування, що у розвинених країнах світу є одним з основних джерел фінансування інвестиційної діяльності.

Зазначені аспекти зумовлюють актуальність розробки стратегічних напрямків активізації зовнішніх інноваційно-інвестиційних процесів, які включатимуть комплекс заходів щодо підвищення рівня залучення прямих закордонних інвестицій в економіку України.

Виходячи з цього, дослідження має важливе значення в тому аспекті, в якому ця економічна категорія представляє інтерес для іноземного інвестора. Адже сприймаючи конкурентоспроможність як систему виміру і оцінки привабливості об'єкта інвестування, іноземний інвестор може визначити відповідні пріоритети, цілі і способи досягнення поставленої мети. Йдеться про дослідження тих рівнів і напрямів конкурентоспроможності економіки, які найбільше цікавлять іноземних інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблем залучення прямих закордонних інвестицій здійснили вітчизняні і зарубіжні вчені: І.С. Благун, В.В. Баліцька, П.І. Гайдуцький, З.В. Герасимчук, В.М. Гриньова, Г.К. Губерна, С.І. Дорогунцов, В.В. Дорофійко, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, М.І. Крупка, О.Є. Кузьмін, Ю.В. Макогон, Т.В. Мацибора, П.Т. Саблук, С.М. Суярко, С.А. Черванчук, М.Г. Чумаченко, Дж. Бейлі, Л. Гітман, Дж. Кейнс, Д. Тейлор, У. Шарп. Віддаючи належне значущості таких досліджень, необхідно звернути увагу, що не отримали достатнього висвітлення питання, присвячені функціонально-цільовим та структурним механізмам залучення інвестицій, які потрібно розглядати в комплексі.

Цілі статті. Метою даної роботи є дослідження інноваційно-інвестиційних мотиваційних механізмів, узагальнення основних складових і мотиваційних чинників залучення іноземного капіталу.

Виклад основного матеріалу. Досвід багатьох країн, яким свого часу довелося пройти шляхом глобальних економічних і соціальних перетворень, свідчить про необхідність залучення значних зовнішніх інвестиційних ресурсів задля досягнення позитивних результатів в сфері ринкових перетворень та становлення національної економіки держави [3].

Однак, в сучасних умовах активізувати інвестиційні процеси в Україні досить складно.

Аналізуючи практику залучення і використання іноземних інвестицій окремими країнами, слід враховувати важливі тенденції розвитку світової економіки, насамперед посилення процесів глобалізації, в тому числі інвестиційної діяльності. З кожним роком конкуренція в сфері отримання іноземних інвестицій на світовому ринку капіталів посилюється все більше.

Основні інвестиційні ресурси світу протягом багатьох років акумулюються в ПРК, на долю яких припадає близько 70% світових капіталів. Водночас ПРК виступають і найпотужнішими в світовому господарстві інвесторами – у 2006 році частка цих країн у загальносвітовому обсязі експорту капіталу становила 86% [5].

Утримуваний останніми роками в Україні рівень інвестицій – 20-22% ВВП – не може вважатися задовільним, оскільки неспроможний забезпечити довгострокову високу позитивну економічну динаміку.

Водночас необхідно відмітити, що у багатьох розвинених країнах рівень інвестицій у структурі ВВП не перевищує український показник, а в ряді випадків – навіть нижчий. Так, у США цей показник упродовж останніх років утримується на рівні 18%, у Великобританії – близько 17%, Франції – 20%. Багато країн досягали економічного зростання за відносно низьких рівнів інвестицій у структурі ВВП – завдяки ефективному використанню наявних ресурсів та управлінню виробничим потенціалом або ж умілому використанню великих сировинних запасів для швидкого нарощування експорту та спрямування надходжень від нього на цілі розвитку. При цьому, слід мати на увазі, що в розвинених країнах є сформованими основні фонди й сучасна інфраструктура, тоді як країнам, що розвиваються, і країнам з трансформаційною економікою потрібні великі кошти для її створення. Тому, приміром, у «азіатських тигрів» і Китаю висока економічна динаміка забезпечувалася питомою вагою інвестицій у структурі ВВП на рівні 30% [4, 5].

В Україні внутрішніх інвестиційних ресурсів украї недостатньо, щоб забезпечувати високу довгострокову економічну динаміку.

У трансформаційних економіках інвестиційна привабливість зазвичай безпосередньо пов'язана з результативністю приватизаційних процесів. Міжнародна практика свідчить: країнам, які активно реалізують політику, спрямовану на створення та зміцнення інституту ефективного приватного власника, зокрема, через приватизацію і залучення інвестиційних ресурсів, в історично короткі строки вдавалося формувати новий конкурентний економічний потенціал. І навпаки – стримування приватизаційних процесів або їхнє переобтяження політичними міркуваннями призводило до вимивання інвестиційних коштів, старіння та розвалу наявної інфраструктури.

Існує хоча й складний, але позитивний зв'язок між приватизацією, потоками ПІІ та інтеграцією на міжнародних ринках, який спростовує міфи про те, що відкриття ринків для міжнародних інвестиційних капіталів призводить до катастрофічних наслідків для національних виробників і зниження потенціалу економічного зростання [2].

Так, наприклад, Китай та Індія, найдинамічніші економіки останнього десятиліття, своїми вражаючими результатами багато в чому зобов'язані успішному масштабному залученню іноземних інвестицій. Китай починав перетворення з упровадження найпростішої системи прав власності, яка започаткувала нові стимули для економіки, Індія – із зниження торговельних бар'єрів [3].

Інвестиційний досвід країн Центральної та Східної Європи свідчить про те, що по-перше – активна політика залучення ПІІ сприяє нарощуванню експорту та збільшенню виробництва продукції з високою доданою вартістю, але спеціальні поступки й пільги іноземним інвесторам розбалансують інвестиційне середовище та погіршують умови формування прозорої інвестиційної політики. При цьому, ліберальні зовнішня торгівля та інвестиційний режим є найважливішими умовами залучення ПІІ, де ліберальний режим для припливу капіталів – домінуючий.

По-друге, приватизація великих державних підприємств за участю зовнішніх інвесторів хоча й потребує більше часу та зусиль, проте є найефективнішим способом залучення ресурсів, спрямованих на реформування і розвиток;

По-третє, інвестиційний приплив, супроводжуваний економічним зростанням, у свою чергу, стає чинником подальшого інвестиційного розширення, а приватизація стратегічних підприємств, створює середовище, яке стимулює приплив ПІІ також до інших секторів економіки з одночасним поліпшенням зовнішньоторговельного балансу [2, 3].

Таким чином, інвестиційний досвід країн світу показує, що інвестиції є визначальним чинником економічного зростання, вони забезпечують оновлення виробничих фондів, структурну перебудову економіки, перехід на інноваційний шлях розвитку, вирішення проблем зайнятості, розвиток соціальної сфери.

Основна функція інвестування на внутрішньому ринку – забезпечення матеріально-технічних і технологічних умов для створення нової вартості, тобто примноження капіталу, що можливо в результаті поживалення інвестиційної діяльності та перепливу капіталу між його складовими з метою найшвидшого й найбільшого його примноження. За цих умов примноження капіталу має здійснюватись у всіх його складових: виробничому, людському, фінансовому та капіталу землі [1].

Тому найважливішим завданням для України є удосконалення механізмів активізації інвестиційних процесів.

Дослідження багатьох українських і закордонних науковців підтверджують, що мотиваційна природа міжнародного руху капіталу, а отже і залучення ПІІ ґрунтується на засадах вільної конкуренції і намаганні одержати прибутки вищі ніж на внутрішньому ринку [2].

Для досягнення цієї мети на різних етапах розвитку міжнародних інвестиційних процесів формувалась і вдосконалювалась відповідна система мотивів міжнародного інвестування.

Важливою складовою мотиваційної моделі закордонного інвестування – є мета інвестора, що досягається через різноманітні цілі. Деякі інвестори мають чітко визначені цілі, інші інвестори формують цілі на основі даних інвестиційного маркетингу. Певні групи інвесторів орієнтуються на визначені країни, регіони, інші – на визначені галузі, підгалузі, виробничі проекти. Різномічна система цілей формує наявність відповідної структури інвесторів.

Експерти міжнародних організацій поділяють усі інвестиційні мотиви на три групи:

- пошук ресурсів та сировини;
- пошук ринків збуту продукції;
- пошук нових конкурентоспроможних виробництв [2].

Україна є потенційно привабливою для тих іноземних інвесторів, які шукають доступ до ресурсів або ринків збуту. Перший тип інвестицій приваблює наявність дешевої робочої сили та потенціал сільськогосподарського сектора, натомість чисельні торгівельні бар'єри на шляху до внутрішнього ринку заохочують другий вид інвестицій.

На наш погляд, пріоритетним напрямом інвестування української економіки повинне стати техніко-технологічне переоснащення аграрно-промислового виробництва та сфери організаційно-технологічних послуг для утвердження інноваційної моделі розвитку та забезпечення

конкурентоспроможності аграрно-продовольчої продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Напрямок ефективного використання ПЗІ в сучасних умовах стане

- впровадження новітніх високоефективних технологій у рослинництві та тваринництві;
- надання виробничих послуг сільськогосподарським та іншим підприємствам АПК;
- створення потужностей для виробництва тари і пакувальних матеріалів;
- налагодження випуску мінеральних добрив, хімічних засобів захисту сільськогосподарських рослин і ветеринарних препаратів;
- модернізація існуючих підприємств переробки, заготівлі та зберігання сільськогосподарської продукції.

Висновки. Потужний інноваційно-інвестиційний потенціал України є однією із найважливіших умов формування сприятливого інвестиційного клімату. Результати досліджень демонструють наявність тісного зв'язку між економічним потенціалом країни та залученням закордонних інвестицій. Задля ефективного використання закордонних інвестицій мотивами інвестування для закордонних інвесторів повинні виступати не пошук ресурсів, сировини та ринків збуту, а бажання освоїти нові конкурентоспроможні виробництва. Стимулом такої мотивації повинен стати розвиток зазначених вище пріоритетних напрямків інвестування.

Література.

1. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України / П.Т. Саблук, М.І. Кісіля, М.Ю. Коденська, та ін./ За ред. М.І. Кісіля, М.Ю. Коденської. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 478 с.
2. Іноземні інвестиції в Україні /П.І. Гайдуцький, В.В. Баліцька, С.М. Суярко, С.А. Черванчук, С.В. Трифонов, А.П. Гайдуцький / За ред. П.І. Гайдуцького – К.: Редакційно-видавниче відділення УкрІНТЕІ, 2004. – 248 с.
3. Мацибора Т.В. Іноземні інвестиції в АПК України: Монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 186 с.
4. Юрчишин В. У грі за інвестиції / В. Юрчишин // «Дзеркало тижня» / № 28 (607) 22 – 28 липня 2006 р.
5. <http://www.worldbank.org>. – World Development Indicator database, World Bank, 1 July 2007.